

HET " EILAND IN DE MAAS " EEN BEZOEKJE WAARD

E.A. Mooren, Burgemeester van Stevensweert en Ohe en Laak

Stevensweert een klein plaatsje was ruim 300 jaar geleden een van de belangrijkste vestingen. Strategisch lag Stevensweert aan de Maas, welk voorheen relatief van grotere betekenis was, ongeveer halverwege tussen de grote vestingen Venlo en Maastricht.

In de tachtigjarige oorlog is dat voor de Spanjaarden aanleiding geweest om deze plaats te versterken. Tijdens zijn bekende Maastocht van 1632 veroverde Frederik-Hendrik o.a. Venlo en Maastricht. Een jaar later heeft hij een groot deel van zijn troepen nodig voor de belegering van de vesting Rheinberg aan de Rijn. Markies d'Aytona, die het bestuur in de Spaanse Nederlanden waarneemt, benut dan de kans om van Stevensweert een stevige eilandvesting te maken. Onder zijn leiding wordt Stevensweert omringd door een zware wal met zeven bastions, voorzien van een bruggehoofd aan de andere kant van de Maas en enkele kleinere forten op het Eiland.

Stevensweert blijft - met het Overkwartier van Gelder- in 1648 bij de Vrede van Munster onder Spaanse soevereiniteit tot aan de Spaanse Successie-oorlog. De vesting wordt dan in 1702 belegerd en zwaar beschoten. In de nacht van 1 en 2 oktober geeft het 450 man tellende garnizoen zich over en trekken de Staatse troepen de vesting binnen. Officieel gaat Stevensweert bij het Barrièretraktaat in 1715 over aan de Staten-Generaal der Nederlanden. De nieuwe heren leggen er een garnizoen van een half, soms een heel regiment infanterie. Al snel boet de vesting qua belangrijkheid in waardoor de vestingwerken in verval raken. In 1765 wordt het garnizoen weggenomen. De bouw van de vesting - helaas geslecht rond de jaren 1874 - heeft in grote lijnen de historische ontwikkeling van het "Eiland in de Maas" bepaald. Het roemrijke verleden verdween en is op het stratenbeloop na nog slechts afleesbaar van de oude panden, waar eens welvaart uitstraalde en van de schat van kaarten en prenten, die in de glorie tijd van dit stadje zijn gemaakt.

Stevensweert is een oud stadje met een historische erfenis van eeuwen geschiedenis. Het is een van de weinige overgebleven vestingsteden, waarin omtrek en stratenplan zich nog richten naar de eisen van de vesting. Deze stedenbouwkundige structuur is zeldzaam voor Nederland en uniek voor Limburg. Het stadje is in diverse publicaties uitvoerig beschreven, maar komt het meest tot zijn recht in het van 1955 daterende boekwerk "Er ligt een Eiland in de Maas" geschreven door de historicus Pater Sangers en de heer Simonus.

Een wandeling door de veste Stevensweert is ongetwijfeld een romantische en interessante ontdekkingstocht. Men zal telkens op verrassingen stuiten. Op de eerste plaats valt op het karakteristieke stratenbeloop. Straatjes, die een sfeer van gemoedelijkheid scheppen. Er gaat een rust van uit van iemand die niet meer zonnig van alles moet. Het heeft een intieme beslotenheid, die men nog maar zelden vindt. Op de tweede plaats de aangepaste bebouwing van een eenvoudige maar harmonische architectuur met - helaas zo hier en daar een storend element ertussen. Verder kan men met bewondering gadeslaan enkele historische en glorieuze gebouwen zoals de door de bouwmeester Petrus Rutten uit Stevensweert gebouwde Katholieke kerk uit 1781.

Het van 1850 daterende gemeentehuis, gebouwd door de bekende architect Dr. Pieter Cuipers. Het grote witte pand dat praktisch de gehele zuidzijde van het Jan van Steffeswertplein beslaat en dat bekend staat als het "Gouvernement". Bijzonder interessant is het Nederlands Hervormd Kerkje, gebouwd op de plaats van de vroegere slotkapel van de graven van den Bergh, en welke thans dienst doet als streekmuseum. Een waar juweeltje is het sfeervolle en pittoreske Jan van Steffeswertplein met haar aparte en intieme sfeer. Wandelend over de Maasdijk, met een fraai gezicht op de Maas en het "Heerenhuis", is weinig fantasie voor nodig om zich de oorlogshandelingen van weleer voor de geest te halen. Toch is Stevensweert geen

openluchtmuseum, maar een springlevende gemeente, waar het goed wonen is, wonende in een moderne tijd en werkend met technieken die niets gemeen hebben met het eenvoudige handwerk van weleer. Het is een van de weinige karakteristieke woonkernen in Limburg, die typerend zijn. Een woonkern die vanuit cultuurhistorisch oogpunt, een kleinood van bijzondere waarde en betekenis is.

Het zal duidelijk zijn, dat het gemeentebestuur van Stevensweert alles in het werk stelt om het waardevolle van de historische dorpskern te behouden en te consolideren voor het tegenwoordig geslacht en zeker voor het nageslacht.

Ook de aanpassing van het straatbeeld door het aanbrengen van authentieke bestratingsmaterialen, verlichtingsarmaturen etc. is reeds ver gevorderd. De stormachtige ontwikkeling, die in vele gemeenten op het terrein van de recreatie tot bloei zijn gekomen, zijn ook aan Stevensweert niet voorbijgegaan. Stevensweert is een attractieve recreatiegemeente waar met name in het zomerseizoen de watersport hoogtij viert. Men heeft er de beschikking over twee prachtig aangelegde jachthavens die, naar het zich thans laat aanzien, uitgebreid zullen worden met ondermeer een camping en andere verblijfsaccommodaties waardoor het geheel zal uitgroeien tot een goed en modern toegerust watersportcentrum.

Niet uit het oog mag worden verloren, dat deze nieuwe ontwikkelingen weliswaar dienen te worden geaccepteerd, doch dat een en ander gepaard dient te gaan met het volledig veilig stellen van de oude waarden en tradities, die voor de inwoners van wezenlijk belang zijn. Deze generatie, is afgezien van de onontkoombare vernieuwingen en veranderingen, gehouden, de leefomgeving, zo goed mogelijk in stand te houden en over te dragen aan het nageslacht, met alle typische kenmerken, ontleend aan de geschiedenis. Het is dan ook van groot belang, dat gestreefd word naar het behoud van Stevensweert vanwege haar cultuurhistorische betekenis. Per 1 januari 1984 telde Stevensweert 1549 inwoners die voor het grootste deel de kost verdienen in de industrie. Vroeger lag het accent voornamelijk op de landbouw maar omdat kleine boerenbedrijven thans niet meer renderen en omdat enkele honderden hectaren wei- en bouwland zijn ontgrind hebben helaas een aantal agrariërs hun heil elders moeten zoeken. Momenteel maakt Stevensweert met zijn rehabilitatie-, nieuwbouw- en recreatieplannen een enorme ontwikkeling door. Een ontwikkeling die zelfs doet gevoelen in de opbloei van het verenigingsleven dat, mede door de in 1978 ingebruik genomen sportzaal "De Werken" borg staat voor een gezond sportief saamhorigheidsgevoel.

Wie na een bezoek aan Stevensweert nog belangrijke bezienswaardigheden wil bezichtigen, moet zeker een kijkje gaan nemen bij het kasteel Hasselholt en Huize Geno in het vriendelijke tweelingdorp Ohé en Laak.

Ohé en Laak, de geboorteplaats van Catharina Daemen, stichteres van de zusters van Heythuysen en andere markante figuren zoals de abt Florentius van der Velde, Prior Simon Willem Gielen en de Zouaaf Joannes Renier Laugs, vertoont met haar boerderijen, boomgaarden en beboomde wegen alle lieflijke aspecten van deze streek. Ondanks de jaarlijkse invasie van de watersportliefhebbers heeft dit plaatsje met haar 850 inwoners, haar karakter toch grotendeels behouden.

Ohé en Laak heeft zich desalniettemin de laatste decennia aangepast aan de eisen des tijds. Het agrarische karakter is weliswaar niet geheel verdwenen, doch de gemeente heeft zich tot een aantrekkelijke woon- en leefgemeente ontwikkeld. Het oude agrarische patroon, waar, om met een 17de eeuwse dichter te spreken "het leeven des gemeenen landsmans zoetjes heenrolt" behoort thans voor een groot gedeelte tot het verleden. Op weg van Stevensweert naar Ohé en Laak kan men dan ook nog de Hompesche-molen uit 1721 bezichtigen, Limburgs enige bakstenen stellingmolen.

Moge dit jaarboek de leden van de Stichting "Amici Insulae" nog meer overtuigen van de onvervangbare waarde van wat thans nog is van "Het Eiland in de Maas". Een eiland dat bij de tijd wil blijven, maar wel met behoud van de historische schoonheid, welke de voorouders hebben nagelaten.